

แนวทางการจัดการปัญหาการพนันในบุญงานศพโดยผู้สูงอายุและชุมชน พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ*

GAMBLING PROBLEM MANAGEMENT IN THE FUNERAL BY THE ELDERLY AND COMMUNITY IN SRISAKET PROVINCE

อานนท์ ตั้งพิทักษ์ไกร

Arnon Thangpitakri

สุรศักดิ์ จันทา

Surasak Jantra

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Sisaket Rajabhat University, Thailand

E-mail: anon-ko@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสภาพปัญหาการพนันในบุญงานศพ และเพื่อเสนอแนวทางการจัดการปัญหาการพนันที่เหมาะสมในบุญงานศพโดยผู้สูงอายุและชุมชน งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาแบบเจาะจง ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย และการประชุมนำเสนอแนวทางการจัดการปัญหาการพนันในบุญงานศพ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาความ และสร้างข้อสรุปผล ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทและสภาพปัญหาการพนันในบุญงานศพพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ เป็นประเพณีนิยมที่ปฏิบัติกันมานาน หากไม่มีการเล่นการพนันในบุญงานศพ จะไม่มีบุคคลมาช่วยงานหรือคนที่มาร่วมงานศพก็จะน้อย ในบางชุมชนบางพื้นที่มีการใช้มาตรการทางกฎหมาย ข้อบังคับ ข้อตกลงที่เป็นกติกาชุมชนเข้ามาช่วยลด การแพร่กระจายของการเล่นการพนันในบุญงานศพ ซึ่งผลที่ได้จากการใช้มาตรการและวิธีการดังกล่าว ช่วยลดปัญหาการพนันได้ในระยะสั้น 2) แนวทางการจัดการปัญหาการพนันที่เหมาะสมในบุญงานศพของผู้สูงอายุและชุมชน พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ การถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญา หรือ คติธรรมของผู้สูงอายุ การควบคุมของครอบครัวและชุมชน การสร้างกฎกติกาชุมชนที่ได้ตกลงร่วมกัน การทำข้อตกลงกับหน่วยงาน หรือธรรมนูญหมู่บ้าน การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์

* Received 12 November 2020; Revised 9 April 2021; Accepted 14 April 2021

การสร้างเครือข่าย การเฝ้าระวังปัญหาการพนันในท้องถิ่นและมีการปฏิรูปกฎหมายการพนัน
เพื่อนำสู่การปฏิบัติในท้องถิ่นให้เกิดความชัดเจน

คำสำคัญ: แนวทางการจัดการปัญหา, การพนันในบุญงานศพ, ผู้สูงอายุ, ชุมชน

Abstract

The objectives of this research article were to study the context and the problem of gambling in funeral merit in the areas and to suggest the ways of suitable gambling problem management in funeral merit by elderly people and community in the areas. This research is a qualitative research. The researchers target specific study target groups and use of collecting the data with in-depth interview, participant observation and non-participant observation, focus group and meeting to suggest the ways in problem management of gambling in funeral merit, descriptive data analysis and creating a conclusion. The research findings are as follows: 1) The context and the problem of gambling in funeral merit in the areas of Sisaket province, it is the tradition that have performed for a long time, if there is not gambling in funeral merit, it will not have people to help the host or people who come to help the host, there will be a little and in some area they have started to take legal measures, regulations and agreement being the community rule entered to help in reducing the spread of gambling in funeral merit. Which the results obtained from taking legal measures as mentioned above, it can only reduce the gambling in short period 2) The ways of suitable gambling problem management in funeral merit of elderly people and community in the areas of Sisaket province found that, the transfer of knowledge or Buddhist doctrine by the elderly, to be controlled by family and community, the regulations of community that have mutually agreed, MOU with institute or village, campaign and public relations of local, building the gambling problem surveillance network in the local, and it should have gambling legal reform for bringing about to practice in the local to cause the clarity.

Keywords: Gambling Problem Management, Gambling on funeral, Elderly, Community

บทนำ

วัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทยในปัจจุบัน เริ่มเสื่อมถอยและมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปโดยเน้นให้ผู้คนกับพฤติกรรมการบริโภค อันส่งผลให้ประชาชนมีโอกาและความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมมากมาย โดยปัญหาการพนันเป็นอีกปัญหาในสังคมไทย ที่ปัจจุบันขยายตัวและเติบโตอย่างต่อเนื่อง สลากกินแบ่งรัฐบาล หวยใต้ดิน การพนันฟุตบอล (วิเศษ สุจินพรหม, 2557) อีกทั้งยังแทรกซึมในแบบแผนการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่น เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟโก๋ชน รวมทั้งพนันงานศพ (สดใส สร้างไศรภ และนนท์ พลาวัน, 2555) แม้ว่าการพนันจะเป็นกิจกรรมที่ช่วยทำให้เกิดความสนุกสนานตื่นเต้นและช่วยเปิดโอกาสให้ประสบผลสำเร็จซึ่งไม่สอดคล้องกับเป้าหมายทางวัฒนธรรมที่ดีงาม (Durkheim, E., 1951) เหตุดังกล่าวนี้ส่งผลให้นักพนันหลายคน ยากที่จะแยกตัวออกมา จนทำให้นำไปสู่สภาวะที่เรียกว่าเป็นการ “ติดการพนัน” (Orford, J., 2011)

การจัดบุญงานศพ (พิธีกรรมงานศพ) พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ยึดถือปฏิบัติตามหลักความเชื่อและวิถีปฏิบัติที่สืบทอดมาแต่โบราณ แต่ในปัจจุบันปรับเปลี่ยน “บ่อนงานศพ” มีทั้งการเล่นไพ่ เล่นไฮโล โดยกลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในบ่อนพนันงานศพ มีทั้งกลุ่มเด็กเยาวชน วัยแรงงานหรือวัยผู้สูงอายุ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเล่นพนันในบุญงานศพ คือ เสื่อมสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ เศรษฐกิจและสังคม อาทิ ทำงานไม่ได้ มีปัญหาด้านการเงิน ปัญหาความสัมพันธ์กับครอบครัว ปัญหาภัยคุกคาม ฉ้อโกง อาชญากรรม รวมไปถึงปัญหาที่เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาอื่น ๆ เช่น ติดเหล้าและสารเสพติดอื่น ๆ สถานการณ์ดังกล่าว ยังคงปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง แม้หน่วยงานในพื้นที่ จะมีมาตรการขับเคลื่อนเพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าวแต่ยังคงปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ชุมชนยังคงมีองค์ความรู้ของกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นเสมือนต้นทุนทรัพยากรด้านบุคคลสำคัญในชุมชนที่มีบทบาทในการปลูกฝังหล่อหลอม และเป็นต้นแบบที่ดีในการปฏิบัติตนแก่กลุ่มคนรุ่นหลัง (อริปไตย จาตฮามรด, 2562) และเป็นผู้ทิศตนให้กับชุมชนและสังคมโดยมิได้มุ่งหวังผลตอบแทน

ผู้วิจัยมุ่งนำเสนอแนวทางการจัดการปัญหาการพนันในบุญงานศพโดยผู้สูงอายุ และชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยเน้นการนำเสนอสถานการณ์ และสภาพปัญหา และการจัดการปัญหาการพนันในบุญงานศพ และเสนอบทบาทของผู้สูงอายุ และชุมชนที่เหมาะสมในการจัดการปัญหาการพนันในบุญงานศพ ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อให้ลดปัญหาการพนันในบุญงานศพในชุมชน และสร้างแบบแผนการปฏิบัติที่เหมาะสมในบุญงานศพ ให้เป็นประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงาม เหมาะสมและยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและสภาพปัญหาการพนันในบุญงานศพ พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการปัญหาการพนันที่เหมาะสมในบุญงานศพโดยผู้สูงอายุ และชุมชน พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารบันทึก รายงานในชุมชนท้องถิ่น และเอกสาร โดยทำการศึกษาค้นคว้าจาก เอกสารตำราของสถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ และอื่น ๆ

2. ลงพื้นที่ศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย ด้วยวิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมในชุมชน

3. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก (In - Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบุคคลทั่วไปที่นิยมเล่นพนันในบุญงานศพ ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และประชาชนทั่วไป และกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาพนันในบุญงานศพ โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ผู้นำพิธีกรรม ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย โดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบลูกโซ่ (Snowball Technique) (ประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559) ในการค้นหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวนทั้งสิ้น 80 คน

4. การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group discussion) กับตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย ที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาการพนันในบุญงานศพโดยคัดเลือกตัวแทนจากกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ตัวแทนผู้สูงอายุ ครุฑเรือนหรือเจ้าภาพบุญงานศพ กลุ่มบุคคลตัวอย่างที่ไม่นิยมเล่นการพนันในบุญงานศพ และภาคประชาสังคมที่ขับเคลื่อนรณรงค์งานศพปลอดการพนัน ในพื้นที่ โดยใช้การเลือกตัวแทนแบบเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 15 คน

5. การประชุมนำเสนอแนวทางในการจัดการปัญหา จากการเล่นพนันในบุญงานศพ โดยใช้องค์ความรู้ของผู้สูงอายุ และชุมชน และเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการปัญหาพนันในบุญงานศพ ในชุมชนพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้การเลือกตัวแทนในพื้นที่เป้าหมาย จำนวนทั้งสิ้น 60 คน

6. ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยแบบพรรณนาความ

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตพื้นที่การศึกษา ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่การศึกษาค้างนี้ ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Area) ประกอบด้วย 4 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอภูสิงห์ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอศรีรัตนะ และอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ โดยสาเหตุที่เลือกพื้นที่ 4 อำเภอ เป็นหน่วยของการวิจัย เพราะเป็นพื้นที่ที่ประชาชนและผู้สูงอายุมีความนิยมในการเล่นพนันในบุญงานศพ โดยมี 2 อำเภอที่ติดชายแดน เพราะประชาชนมีวัฒนธรรม ความเชื่อในการเล่นพนันในบุญงานศพเกือบทุกชุมชน เป็นปัญหาหลักสำคัญในพื้นที่ ส่วนที่ 2 อำเภอไม่ติดชายแดน นั้นเป็นอำเภอที่ประชาชนในพื้นที่นิยมเล่นการพนันทั้งในงานศพ และในเวลาว่างอื่น ๆ รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีเครือข่ายการเฝ้าระวังปัญหาการพนันในชุมชน

2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ผู้วิจัยพิจารณาเลือกกลุ่มประชากรในพื้นที่การวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย 4 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอภูสิงห์ อำเภอเมืองศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ

2.2 กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยพิจารณาเลือกกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวนทั้งสิ้น 80 คน ประกอบด้วย กลุ่มทั่วไปที่นิยมเล่นพนันในบุญงานศพ ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และประชาชนทั่วไป และกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาพนันในบุญงานศพ โดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้นำพิธีกรรม ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย

2.3 กลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) สำหรับกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วมการประชุมสนทนากลุ่มย่อย ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ตัวแทนผู้สูงอายุ คราวเรือนหรือเจ้าภาพบุญงานศพ กลุ่มบุคคลตัวอย่างที่ไม่นิยมเล่นการพนันในบุญงานศพ และภาคประชาสังคมที่ขับเคลื่อนรณรงค์งานศพปลอดการพนัน ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 15 คน

2.4 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย สำหรับการประชุมนำเสนอแนวทางในการจัดการปัญหา จากการเล่นพนันในบุญงานศพ โดยใช้องค์ความรู้ของผู้สูงอายุ และชุมชน ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ประชาชนทั่วไป ผู้นำพิธีกรรม ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย จำนวน 60 คน

3. ขอบเขตเนื้อหาการศึกษา

ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำสู่การออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัยในการศึกษาเนื้อหาเพื่อให้อตอบวัตถุประสงค์ โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาการศึกษาประกอบด้วย 1) ศึกษาบริบทและสภาพปัญหาการเล่นพนันในบุญงานศพ พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ 2) ศึกษาบทบาท การจัดการปัญหาการพนันในบุญงานศพโดยผู้สูงอายุ และชุมชน

พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ และ 3) ศึกษาแนวทางการจัดการปัญหาการพนันที่เหมาะสม ในบุญงานศพโดยผู้สูงอายุและชุมชน พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิจัย

1. บริบทและสภาพปัญหาการเล่นพนันในบุญงานศพ พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าประชาชนจังหวัดศรีสะเกษ นิยมความสนุกสนานรื่นเริง ในงานบุญประเพณี มักจะพบเห็นการดื่มเฉลิมฉลองและเล่นการพนัน เพื่อความสนุกสนานอยู่ตลอด โดยในบุญงานศพที่มักจะพบเห็นการเลี้ยงแขกที่มาร่วมงานดื่มแอลกอฮอล์และการเล่นการพนัน ในขณะที่ในพื้นที่ที่มีเครือข่ายรณรงค์งดเหล้าในงานบุญ แต่ภาพรวมการเล่นการพนันในบุญงานศพบ่อยกมีอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยให้เหตุผลว่า เป็นประเพณีนิยมที่ปฏิบัติกันมายาวนาน ไม่คิดว่าการเล่นการพนัน ในบุญงานศพจะส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นและสังคม โดยหากไม่มีการเล่นการพนันในบุญงานศพ เจ้าภาพจะไม่มีคนมาช่วยงาน หรือคนที่มาร่วมงานจะน้อยมาก เพราะส่วนหนึ่งการที่มีคนอยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพในงานจะช่วยสร้างบรรยากาศในงานไม่ให้เงียบเหงา และเศร้าโศกจนเกินไป แต่บางอำเภอเริ่มมีการใช้มาตรการทางกฎหมาย ข้อบังคับ ข้อตกลงที่เป็นกติกาชุมชนเข้ามาช่วยในการลดทอนการแพร่กระจายของการเล่นการพนันในบุญงานศพ ซึ่งผลที่ได้จากการใช้มาตรการและวิธีการดังกล่าว สามารถลดจำนวนการเล่นการพนันลงได้บ้างเป็นบางพื้นที่ โดยต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ หากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่มีส่วนร่วมที่เข้าใจร่วมกันในทางปฏิบัติจะไม่สามารถเกิดผลสำเร็จได้

2. แนวทางการจัดการปัญหาการพนันที่เหมาะสมในบุญงานศพ โดยผู้สูงอายุและชุมชน พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ มีดังนี้ 1) แนวทางในระดับครอบครัว ชุมชน ผู้สูงอายุควรถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญา หรือคตินิยมในการจัดการปัญหาพนันให้กับสมาชิกในครอบครัว เพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องโทษของการพนัน โดยใช้ในการเล่นในอดีตที่มีในงานศพมาคลายความเจ็บปวดเศร้าโศกของญาติผู้เสียชีวิต และผู้ร่วมงาน ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ควรมีการนำกลับมาฟื้นฟูอนุรักษ์ส่งต่อไปยังอนุชนรุ่นหลัง เพื่อสืบสานวิถิบูญงานศพตามครรลองครองธรรมที่ดีงาม และในปัจจุบันพื้นที่ที่มีกิจกรรมในบุญงานศพประเภทปรีศนาธรรม จะมีพระสงฆ์เป็นผู้นำหลักธรรมเข้ามาเทศนาเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมบุญงานศพ โดยมีผู้สูงอายุเป็นผู้สืบสานคำสอนเหล่านั้นมาพูดคุยเพื่อปลอบประโลมใจให้ญาติผู้เสียชีวิตได้คลายความเศร้าและให้มองถึงแก่นธรรมของชีวิตเป็นสัจธรรม นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในการสร้างกลไกในการป้องกันปัญหาการพนัน ในบุญงานศพของครอบครัวและชุมชน ก็เป็นมาตรการที่ชุมชนต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึง การกำหนดกติกากติกาชุมชน เพื่อลงโทษสมาชิกชุมชนและนักพนันที่เข้ามาเล่นการพนันในชุมชนที่ฝ่าฝืนกติกาชุมชนที่ได้ตกลงร่วมกัน ซึ่งประชาชนบางส่วนยังไม่เห็นด้วยเนื่องจากคิดว่าเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมาช้านาน การทำข้อตกลงกับ

หน่วยงาน หรือธรรมนูญหมู่บ้าน เพื่อช่วยให้เกิดการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หน่วยงาน ภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในบุญงานศพอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าประเพณีที่ดีงาม 2) แนวทางระดับท้องถิ่น ควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานท้องถิ่น เกี่ยวกับปัญหาการพนัน การสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังปัญหาการพนันในท้องถิ่น เพื่อสอดส่องดูแล มิให้มีการลักลอบเปิดบ่อนการพนันผิดกฎหมายในเขตชุมชน 3) แนวทางระดับนโยบาย ควรปฏิรูปกฎหมายการพนันไปสู่การปฏิบัติในท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการเล่นการพนันได้ง่ายขึ้นและเล่นได้อย่างถูกกฎหมาย หรือบังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ให้ดำเนินการเคร่งครัดมากขึ้น และให้ประชาชนทุกคนได้ทราบและปฏิบัติโดยทั่วกัน

อภิปรายผล

1. บริบทและสภาพปัญหาการเล่นพนันในบุญงานศพ พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นและสังคม แม้ประชาชนโดยทั่วไปคิดว่าการเล่นพนันในบุญงานศพกลายเป็นค่านิยมที่ถูกปฏิบัติจนคุ้นชินและยอมรับ แต่หากปล่อยให้มีการเล่นการพนันในบุญงานศพต่อไปในอนาคตการพนันในบุญงานศพอาจมีการเปลี่ยนรูปแบบเป็นเชิงธุรกิจการพนันเต็มรูปแบบ และก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมได้ สอดคล้องกับรัตนะ ปัญญาภา และคณะ กล่าวว่าการจัดงานศพแต่เดิมไม่มีอบายมุขใด ๆ มาเกี่ยวข้อง แต่ในปัจจุบันจะพบว่ามีการดื่มสุราและการพนัน ธุรกิจการพนันกลายเป็นค่านิยมทางสังคมแบบใหม่ (รัตนะ ปัญญาภา และคณะ, 2562) ดังนั้นชุมชน และฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องกำหนดมาตรการ ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อลดทอนการแพร่กระจายของการเล่นการพนันในบุญงานศพ โดยอาศัยความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ที่จะเกิดผลสำเร็จได้ สอดคล้องกับ อภิชาติ ไจอารีย์ กล่าวว่า ชุมชนที่มีผู้นำ แกนนำ และสมาชิกชุมชนต้องให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเล่นการพนัน เพื่อจัดการกับปัญหาการพนัน ควบคู่กับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ให้เกิดความตระหนักเพื่อแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างยั่งยืน (อภิชาติ ไจอารีย์, 2559)

2. แนวทางการจัดการปัญหาการพนันที่เหมาะสมในบุญงานศพโดยผู้สูงอายุและชุมชน ควรมุ่งเน้น การสร้างความตระหนัก แก่สมาชิกในครอบครัว หล่อหลอมให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติดี รวมทั้งการกำหนดกติการ่วมกันในการแก้ไขและลดทอนปัญหาการพนันและปัญหาอื่น ๆ ร่วมด้วย นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมการสร้างกลไกการป้องกันและจัดการปัญหาการพนันร่วมกัน สอดคล้องกับ อุบล สวัสดิ์ผล และคณะ กล่าวว่า ชุมชนต้องมีมาตรการควบคุมการเล่นการพนัน มีระเบียบ ข้อห้าม มาตรการนโยบายของหน่วยงานในท้องถิ่น หรือบูรณาการและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชน (อุบล สวัสดิ์ผล และคณะ, 2561) การขับเคลื่อนโดยการทำ MOU กับหน่วยงาน หรือ ธรรมนูญหมู่บ้าน เป็นรูปแบบที่จะช่วยให้เกิดการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของคน

ในชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาและมุ่งสร้างแบบแผนให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สอดคล้องกับ กมลรัตน์ ชื่นช้อย กล่าวว่า การกำหนดธรรมนูญชุมชน ถือเป็นข้อตกลงร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อมุ่งสู่การแก้ไขปัญหาในหลาย ๆ ด้านของชุมชน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้คนในชุมชนดำรงชีวิตอย่างมีความสุขต่อไป (กมลรัตน์ ชื่นช้อย, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การป้องกันแก้ไขปัญหาการพนันหรืออบายมุขต่าง ๆ ในชุมชนท้องถิ่น นอกจากการสร้างมาตรการ ข้อบังคับ และการปราบปรามแล้ว การป้องกันปัญหาโดยครอบครัว ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาดังกล่าวเป็นทางเลือกที่สำคัญ เพราะครอบครัวเป็นสถาบันที่ช่วยในการขัดเกลาพฤติกรรม และชุมชนท้องถิ่นเป็นเกราะในการป้องกันมิให้เกิดอบายมุขดังกล่าวได้ นอกจากนี้องค์ความรู้ ภูมิปัญญา คติธรรม จารีตประเพณี อันดีงามของชุมชน มีส่วนช่วยในการหล่อหลอมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนควบคู่ไปกับการสร้างกฎ กติกาชุมชน หรือธรรมนูญหมู่บ้าน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังปัญหาการพนันในท้องถิ่น เพื่อป้องกันปัญหาการพนันในท้องถิ่นให้ยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การจัดการปัญหาพนันในชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บริบทและสภาพปัญหาการเล่นพนันในบุญงานศพ พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ นิยมเล่นการพนันในงานบุญประเพณีเพื่อความสนุกสนาน เป็นประเพณีนิยมที่ปฏิบัติกันมายาวนาน และสร้างบรรยากาศในงานศพไม่ให้เงียบเหงา และเศร้าโศก ในขณะที่หน่วยงานชุมชนมีมาตรการรณรงค์ป้องกันปัญหาพนันแต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ทั่วถึงและต่อเนื่อง ส่วนแนวทางการจัดการปัญหาการพนันที่เหมาะสมในบุญงานศพ โดยผู้สูงอายุและชุมชน พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ 1) แนวทางในระดับครอบครัว/ชุมชน โดยผู้สูงอายุต้องเป็นแบบอย่างที่ดี และสามารถถ่ายทอด องค์ความรู้ ภูมิปัญญา หรือคตินิยมในการจัดการปัญหาพนันให้กับสมาชิกในครอบครัว ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อฟื้นฟูอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามแก่บุตรหลาน และสมาชิกชุมชน รวมทั้งส่วนในชุมชนต้องสร้างมาตรการป้องกันโดยทำข้อตกลง (MOU) กับหน่วยงานหรือธรรมณูญหมู่บ้าน เพื่อกำหนดแบบแผนร่วมกันในการสร้างสรรค์คุณค่าประเพณีที่ดีงาม 2) แนวทางระดับท้องถิ่น มีแผนงานในการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนักและการสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังปัญหาการพนันในท้องถิ่น 3) แนวทางระดับนโยบาย ได้แก่ การปฏิรูปกฎหมายด้านอบายมุขทั้งปวง หรือบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัย ในการวิจัยครั้งต่อไป 1) การศึกษารูปแบบการเล่นพนันและผลกระทบกลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน 2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ในการป้องกันและแก้ไข และลดปัญหาการพนันในชุมชน 3) การศึกษาเส้นทางเครือข่ายนักพนันในเขตพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและมาตรการในการป้องกันการพนันในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการปัญหาการพนันในบุญงานศพโดยผู้สูงอายุ และชุมชนพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ สำเร็จลุล่วงด้วยดีโดยการสนับสนุนงบประมาณจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันภายใต้การสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) รวมทั้งบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ผู้นำศาสนา ประชาชนชุมชน พระสงฆ์ ตัวแทนผู้สูงอายุ ครีวเรือนหรือเจ้าภาพบุญงานศพ ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ คุณประโยชน์และองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ ขอมอบเป็นแนวทางเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมด้านมนุษยศาสตร์ที่เสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทยสุภาพะของประชาชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กมลรัตน์ ชื่นช้อย. (2561). การขับเคลื่อนธรรมณูญสุภาพตำบลหนองแวง. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ, 11(2),1-4.

- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ประไพพิมพ์ สุธีวสินนธ์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 29(2), 31-48.
- รัตน์ะ ปัญญาภา และคณะ. (2562). รูปแบบการจัดงานศพเชิงสร้างสรรค์ของชาวพุทธในชุมชนชนบทตามทัศนะของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7(2), 287-288.
- วิเศษ สุจินพรหม. (2557). พันนั้้นบ้าน : การรูกคืบของธุรกิจการพนันสู่วิถีชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. ศูนย์ศึกษาปัญหาพนัน.
- สดใส สร้างสรรค์ และนนท์ พลาวัน. (2555). การศึกษาเรื่องสถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบการพนันในประเทศไทย กรณีศึกษาการพนันในประเพณีบุญบั้งไฟ. ใน รายงานวิจัย. ศูนย์ศึกษาปัญหาพนัน.
- อธิปไตย จาดฮามรด. (2562). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. ใน เอกสารการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ วิชาการก้าวหน้าเพื่อการศึกษาและพัฒนา ยุค 4.0 ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- อภิชาติ ใจอารีย์. (2559). กระบวนการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเล่นพนันของเด็กและเยาวชนชุมชนหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี. ใน รายงานวิจัย. ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน.
- อุบล สวัสดิ์ผล และคณะ. (2561). การพนันในมุมมองของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา กรณีศึกษากันไทรพัฒนา ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์. ใน รายงานวิจัย. ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน.
- Durkheim, E. (1951). *Suicide: a study in sociology*. New York: The Free Press.
- Orford, J. (2011). *An Unsafe Bet : The Dangerous Rise of Gambling and the Debate We Should be Having*. Malden: MA : Wiley-Blackwell.